

Jaar **2015**
Afdeling **1**
Nummer *****
Publicatiedatum *****
Agendapunt *****
Datum initiatiefvoorstel **15-04-2015**

Onderwerp

Initiatiefvoorstel ter instemming van het raadslid de heer Groen (GroenLinks), mevrouw Bosman (D66), de heer Blom (GroenLinks) en de heer Paternotte (D66) van 15 april 2015, getiteld: 'Groene Scholen' en kennisnemen van de bestuurlijke reactie

Met dit initiatiefvoorstel stel ik u voor het volgende besluit te nemen:

Tekst van openbare
besluiten wordt
gepubliceerd

De gemeenteraad van Amsterdam

Gezien het initiatiefvoorstel van het raadslid de heer Groen (GroenLinks), mevrouw Bosman (D66), de heer Blom (GroenLinks) en de heer Paternotte (D66) van 15 april 2015, getiteld: 'Groene Scholen',

Mede gezien de bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel en de behandeling in de raadscommissie voor Jeugd en Cultuur;

besluit:

- I. in te stemmen met genoemd initiatiefvoorstel;
- II. het college van burgemeester en wethouders op te dragen:
 - In de Gezonde Scholentoets mee te nemen onderzoek te doen naar de mogelijkheden van groene buitenruimten bij scholen.
 - In het totaal 500.000 euro beschikbaar te stellen in de vorm van cofinanciering uit de coalitiemiddelen Onderwijshuisvesting en Groengelden om in 2015 een proef te doen waarin 20 scholen 25.000 euro ontvangen om de buitenruimte van de school te vergroenen.
 - Scholen te begeleiden met de transformatie van hun buitenruimte, informatievoorziening van bijvoorbeeld Springzaad en ANMEC actief te promoten op Amsterdamse scholen en partners actief te betrekken. Scholen kunnen ook begeleiding krijgen van de gemeente in de ontwerpfase;
- III. kennis te nemen van de bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel.

Wettelijke grondslag

Gemeentewet art. 147a, lid 1

Initiatiefvoorstel

Introductie

De afgelopen jaren heeft Amsterdam met o.a. het programma 'Energieke Scholen'

Initiatiefvoorstel

flink ingezet op de verbetering van de luchtkwaliteit, de besparing van energie, en beter licht in Amsterdamse scholen. Door het CO₂-niveau te monitoren, te zorgen voor ventilatie, voldoende isolatie, betere verlichting en duurzame verwarming is het binnenklimaat van veel scholen aanzienlijk verbeterd. Ook is er veel energie bespaard door deze maatregelen.

GroenLinks en D66 zijn blij dat deze stappen zijn gezet en heeft kennis genomen van het programma 'Gezonde Scholen', waarin het College door zal zetten met het verduurzamen en verbeteren van het binnenklimaat van Amsterdamse scholen. Ook zijn GroenLinks en D66 blij met de inzet op het zelf opwekken van duurzame energie op scholen door bijvoorbeeld zonnepanelen. Maar er kan meer gebeuren om scholen te vergroenen.

Daarom willen GroenLinks en D66 de buitenomgeving van scholen vergroenen door schoolpleinen en -daken te realiseren waar kinderen omringd worden door meer groen. Zoals groen een positief effect heeft op het leefklimaat van een stad, heeft groen een positief effect op de school. Het ontdekken van de natuur kan dichterbij school, en een groene omgeving van de school brengt tegelijk meer rust in de klas.

Pleinen én daken

Zoals eerder dit jaar in het initiatiefvoorstellen van GroenLinks en D66 is betoogd, bieden de 12 vierkante kilometer aan ongebruikte platte daken een unieke kans in de verduurzaming en vergroening van de stad. Naast de omvorming van schoolpleinen tot groene 'oases', willen GroenLinks en D66 dan ook graag inzetten op het vergroenen van daken van scholen, liefst op een manier zodat de groene daken ook toegankelijk zijn, op een veilige manier.

Uit het voorstel Duurzame Daken van GroenLinks: 'In het huidige beleid zijn daken een verwaarloosd gebied en een onbenutte kans. GroenLinks wil verder gaan dan zon alleen. Door daken om te toveren in groene daken, speeltuinen, groentetuinen, of zelfs in parken, polders of natuurgebieden, kan Amsterdam uitdagingen op het gebied van duurzame opwek, waterberging, het hitte-eilandeffect (*urban heat island effect*), woningisolatie, luchtkwaliteit en groenvoorzieningen in één keer aanpakken.'

Uit het voorstel 'Wateroverlast kan het dak op' van D66: 'D66 pleit ervoor om ruimte te geven aan meer watervertraging op de daken. Zo kunnen we voor een groot deel voorkomen dat het overtollige water op straat belandt en daar leidt tot schade of weggesluisd moet worden met allerlei extra ingrepen. Water opvangen en tijdelijk vasthouden op een dak kan met een groen dak. De planten op een groen dak houden door hun wortels en de aarde waar ze in staan water vast en zuigen het op. Hoe dikker de vegetatielaag, hoe meer waterberging.'

Ook de daken van scholen bieden veel potentie voor transformatie. Er zijn honderden scholen in Amsterdam, wellicht niet allemaal geschikt voor een groen dak, maar het lijkt GroenLinks en D66 de moeite waard om als onderdeel van het vergroenen van daken specifiek op zoek te gaan naar mogelijkheden bij Amsterdamse scholen.

Bij de dakrenovatie van verschillende scholen in Amsterdam werd eerder besloten niet te kiezen voor groene daken. Daarbij werd enkel naar de kosten gekeken en geen rekening gehouden met wat een groen dak oplevert op de lange termijn. Gezien de vele voordelen van groene daken, zowel financieel als voor de ontwikkeling en de gezondheid van kinderen, zou de discussie niet moeten gaan over wel of geen groen dak. Men zou moeten kiezen voor een begroeid dak en dan kijken welke functies men daar aan wil geven.

Voordelen van groene buitenruimten

Een gewaardeerd schoolplein biedt gelegenheid tot ontspanning, nodigt uit tot activiteit, leidt tot veelzijdig bewegen, ontlokt gevarieerd spel, en biedt uiteenlopende zintuiglijke ervaringen. De ervaringen van kinderen, leerkrachten en ouders met de verschillende type schoolpleinen laat zien dat groene schoolpleinen hoger worden gewaardeerd door alle gebruikersgroepen in vergelijking met grijze schoolpleinen.

Onderzoek¹ naar de belevingswaarde van het schoolplein nadat deze is getransformeerd van een grijs naar een groen schoolplein laat zien dat deze positief is veranderd. Op het grijze schoolplein voelde 40% van de kinderen zich blij, en op het groene schoolplein is dat 87%.

De positieve effecten van groene buitenruimten worden per onderdeel besproken:

Kinderen in contact met de natuur

Kinderen komen steeds minder in contact met de natuur. Minder dan 10% speelt regelmatig zelfstandig buiten in een bos, park, of veld. Kinderen besteden minder tijd aan buiten spelen, maar ook doordat het groen uit de wijken verdwijnt en de angsten die ouders soms hebben voor de risico's van spelen in de natuur.

Een groen schoolplein biedt kinderen dagelijks de kans op een natuurbeleving. De leerlingen op een groen schoolplein worden gestimuleerd om zelf op onderzoek uit te gaan en nieuwe dingen te ontdekken. Hierbij kunnen zij veelvuldig in aanraking komen met flora en fauna, en zo meer over zichzelf en de wereld te weten komen en zichzelf beter ontwikkelen. Hierdoor kan de belangstelling voor en betrokkenheid bij de natuur groeien, een belangrijke basis voor hun toekomstige ontwikkeling.

Eén van de vormen van de groene invulling kan een moestuin zijn. In een moestuin leren kinderen hoe en wat voor soort groenten en fruit ze kunnen verbouwen. Het blijkt dat kinderen die gezamenlijk met de klas werken en spelen in een moestuin vaker groente en fruit eten. Dit effect is groter dan wanneer kinderen alleen theoretische voorlichting krijgen over gezonde voeding.

Educatie

Leerlingen zitten het grootste deel van hun tijd op school binnen. Bij een groen schoolplein kan de leerkracht er voor kiezen om lessen als biologie en aardrijkskunde buiten te geven met het schoolplein als lesmateriaal. Op een groen schoolplein gaan kinderen zelf op zoek naar beestjes en natuurlijke materialen. Ook kunnen kinderen door een groentetuin zelf voedsel verbouwen en kennis over voedsel wordt zo op een groen schoolplein ontwikkeld.

Leerlingen op scholen met een groen plein geven vaker aan veel te leren op het plein. Ook geven leerlingen aan vaker buiten les te krijgen en dit ook leuker te vinden, in vergelijking met de leerlingen op scholen met een grijs schoolplein.

Beter samen spelen

Een betegeld schoolplein wordt vaak ingenomen door voetballende jongens. Dit drijft de andere kinderen naar de hoeken en randen van het plein. Door zones te creëren

¹ 'Verandering van speelgedrag op een groen schoolplein', onderzoek van de Gemeente Rotterdam

Initiatiefvoorstel

voor actief en rustiger spel ontstaat voor iedere groep een eigen ruimte en worden de 'rechten' op de ruimte eerlijker verdeeld. Dit kan door variatie in begroeiing, bestrating, hoogteverschillen en bebouwing. Ervaringen laten zien dat er hierdoor minder agressie en ruzie is op het schoolplein en dat kinderen beter leren samenspelen.

Een groen schoolplein blijkt een positief effect te hebben op het welzijn van leerlingen; ze vinden school leuker, hebben meer vrienden en worden minder gepest.

Goed voor de biodiversiteit

Verschillende soorten planten en dieren houden de natuur in balans. Biodiversiteit zorgt voor schoon water, vruchtbare grond en een stabiel klimaat. Het levert ook voedsel en grondstoffen voor huisvesting, kleding en brandstof. Als steeds meer biodiversiteit verdwijnt, kunnen ecosystemen steeds zwakker worden, en uiteindelijk zelfs instorten. Een groen schoolplein draagt direct bij aan het behoud en de versterking van biodiversiteit in de stad.

Een groen schoolplein heeft ook een groen in de stad functie. Na schooltijd kan, indien mogelijk, de buurt gebruik maken van het groen. Dit versterkt de sociale cohesie in de buurt.

Dus, groen is een krachtig instrument in de leeromgeving omdat het op korte termijn het fysiek, motorisch en sociaal-emotioneel functioneren van de kinderen bevordert, er een band met de natuur wordt gesmeed die op lange termijn zeer waarschijnlijk leidt tot een meer duurzame leefstijl en meer welzijn en gezondheid.

De onderhouds- en schoonmakenkosten van groene schoolpleinen zijn hoger dan de kosten van grijze pleinen. Echter, de voordelen die een groen schoolplein biedt wegen volgens leerkrachten en directies op tegen deze hogere kosten.

Waterretentie

Bovenop de extra regenval, is het 'verhard' oppervlak de laatste jaren sterk toegenomen. Amsterdam is dicht bebouwd. Water dat op het dak valt, verdwijnt via de dakgoot en de regenpijp naar de straat. Een groot deel van het maaiveld is inmiddels verhard, met tegels en asfalt. De gebouwen, tegels en asfalt versterken het risico op wateroverlast omdat tegels minder snel water doorlaten en bebouwde grond sneller inklinkt. Het toevoegen van onverhard, groen oppervlak draagt bij aan een waterrobuuste stad.

Inrichtingselementen

Gewaardeerde groene schoolpleinen bevatten inrichtingselementen als een grasveld, een bostuin, speelbosjes, ruimte voor groente- en fruitteelt, een kinderboerderij en boomstammen. Er moeten meerdere groene elementen aanwezig zijn waar kinderen mee aan de slag kunnen of bijvoorbeeld hutten kunnen bouwen. Gewaardeerde groene schoolpleinen bevatten geen struiken die wespen, bijen en teken aantrekken.

Wanneer kinderen worden betrokken bij het ontwerp van het schoolplein, heeft dit een positief effect op de waardering van het plein. Ook strekt het tot de aanbevelingen de buurt actief te betrekken en gebruik te laten maken van het terrein. Buurtbewoners kunnen bijvoorbeeld helpen met het onderhoud van het groen.

Financiering

Uit eerdere initiatieven in de omgeving Leiden, Den Haag, Delft en Zoetermeer werd er door Fonds 1818 aan verschillende scholen 25.000 euro gedoneerd om de buitenruimte van de school te vergroenen. Deze scholen moesten dan zelf nog gelden vinden, hetgeen met veel acties en betrokkenheid vorm heeft gekregen bijvoorbeeld door inzamelingsacties. Sommige scholen kregen een bijdrage van de gemeente, een financiële bijdrage of een bijdrage in natura, zoals ambtelijke ondersteuning. 78% van de scholen geeft aan dat de bijdrage van Fonds 1818 een belangrijke rol heeft gespeeld bij de wens om een groen schoolplein te realiseren.

De meeste scholen in dit project gaven tussen de 25.000 en 50.000 euro uit het aan de vergroening, enkele scholen kwamen tot een totaal budget van 150.000 euro.

Uit bovenstaande blijkt dat scholen vaak positief staan tegenover een groen schoolplein maar daar zelf vaak niet de financiële middelen voor hebben. Met een startbedrag hebben de scholen een sterkere positie om zelf het restbedrag in te zamelen, via cofinanciering. Het gaf bij de deelnemende scholen de stimulans om hun schoolplein te vernieuwen (de donatie wat groot genoeg om daadwerkelijk mee aan de slag te kunnen), maar gelijktijdig moesten ze zelf ook nog gelden vinden, hetgeen met veel acties en betrokkenheid vorm heeft gekregen. Door een inzamelingsactie te organiseren onder ouders en buurtbewoners, wordt ook de betrokkenheid van de gemeenschap rondom de school vergroot. Ook hebben scholen soms behoefte aan ondersteuning in het proces. Een projectleider van de gemeente of een externe kan de school helpen met het opzetten van een plan voor vergroening.

Nu de onderwijshuisvesting in Amsterdam een centrale verantwoordelijkheid is, kan er vanuit een integraal programma worden gewerkt.

De financiering van het programma Gezonde Scholen van het College wordt betaald uit de coalitiemiddelen Onderwijs tranche 2015 en bedraagt in het totaal 7.460.000 euro.

Onderdeel van het programma is De Gezonde Scholentoets. Bij alle scholen voor PO, VO en (V)SO die nog niet voldoen aan de normen van frisse scholen B zal de toets uitgevoerd worden. Deze geeft inzicht in de te nemen maatregelen en kent een gebruikersonderzoek en een gebouwopname. De uitkomsten worden gebruikt om in de aanpak te prioriteren. Bovendien levert het de informatie (nulmeting) waardoor goed inzichtelijk gemaakt kan worden waar de scholen stonden vóór de aanpak en wat de aanpak heeft opgeleverd. GroenLinks stelt voor om hierin ook op te nemen wat de mogelijkheden zijn voor groene buitenruimten op scholen.

In het Collegeakkoord heeft de coalitie 32 tot 41 miljoen per jaar gereserveerd voor onderwijs. GroenLinks en D66 stellen voor om gecombineerd 500.000 euro uit de coalitiemiddelen onderwijshuisvesting en de Groengelden beschikbaar te stellen om in 2015 met 20 scholen een proef te doen waar zij met 25.000 euro een startbedrag ontvangen om hun buitenruimte te vergroenen. GroenLinks en D66 stellen voor om in deze proef die basisscholen voorrang te geven die in wijken zijn gelegen met lagere inkomens, omdat zoals hierboven genoemd, de kinderen uit gezinnen met lagere inkomens extra profijt hebben van groene schoolomgevingen.

Initiatiefvoorstel

Met deze ambitie draagt Onderwijs bij aan de duurzaamheidsambities van het College.

GroenLinks stelt voor dat scholen in Amsterdam daarom de mogelijkheid te geven een aanvraag te doen voor de Scholenbeurs voor de vergroening van de buitenruimte van de scholen. Dit gaat dan om de scholenbeurs, en niet om de individuele lerarenbeurs.

Besluit

GroenLinks en D66 roepen op om:

- In de Gezonde Scholentoets mee te nemen onderzoek te doen naar de mogelijkheden van groene buitenruimten bij scholen.
- In het totaal 500.000 euro beschikbaar te stellen in de vorm van cofinanciering uit de coalitiemiddelen Onderwijshuisvesting en Groengelden om in 2015 een proef te doen waarin 20 scholen 25.000 euro ontvangen om de buitenruimte van de school te vergroenen.
- Scholen te begeleiden met de transformatie van hun buitenruimte, informatievoorziening van bijvoorbeeld Springzaad en ANMEC actief te promoten op Amsterdamse scholen en partners actief te betrekken. Scholen kunnen ook begeleiding krijgen van de gemeente in de ontwerpfase.

Bronnen

- ANMEC - <http://www.anmec.nl/>
- Bohemen, H. van, 2011: Gezonde scholen rukken op, duurzame schooldak- en gevellandschappen. (via: <http://www.springzaad.nl/litdocs/176308.pdf>)
- Fonds 1818 – www.groeneschoolpleinen.nl
- Fonds 1818/SME advies, 2014. Meta-evaluatie Programma Groene Schoolpleinen
- Gemeente Rotterdam - sport en recreatie, 2009. Verandering van speelgedrag op een groen schoolplein, een casestudie.
- Springzaad - <http://www.springzaad.nl/>
- Vrije Universiteit Amsterdam, Stichting Veldwerk Nederland en de Hogeschool Leiden, 2013. Groene schoolpleinen. Een wetenschappelijk onderzoek naar de effecten voor basisschoolleerlingen.

De leden van de gemeenteraad van Amsterdam

R.J. Groen (GroenLinks, woordvoerder duurzaamheid)
A.M. Bosman (D66, woordvoerder duurzaamheid)
S.R.H. Blom (GroenLinks, woordvoerder onderwijs)
J.M. Paternotte (D66, woordvoerder onderwijs)
